

Digerne ved Digehytten – Hvem byggede digerne?

Til pædagoger og børn,
der gæster Digehytten.

Da Ribe diget blev opført i 1911 – 14, var det både skovarbejdere fra Polen og enkelte lokale arbejdere, der var ansat. Der var smede, tømrere og murere, ingeniører og entreprenører.

Da Rejsby diget blev opført i 1923 – 25, var det politisk besluttet, at arbejderne skulle være her fra Danmark. De skulle også være med i arbejdsmændenes fagforening, som holdt øje med, at de havde nogle ordentlige forhold imens de arbejdede. Der var på de få år kommet bedre forhold for digearbejderne.

Der var togførere ansat og kuske, der kørte med heste.

Der var en formand, der ansatte nye arbejdere.

Var der arbejde og en arbejder kom vandrende forbi for at søge arbejde, ja - så kunne han begynde samme dag.

Der var også håndværkere ansat både ved Ribe diget og Rejsby diget

Der var smede og tømrere og murere.

Deres arbejde var ofte ved sluserne, hvor der skulle laves forskalling og støbes.

Ved smedjen mødtes man tit om aftenen. Det var hyggeligt og varmt.

Side 5

Entreprenør Carl Nielsen stod for digebyggeriet i Rejsby. Han havde en bogholder til at hjælpe med regnskabet.

Her kan du se firmaets flotte bil – det er en Rolls Royce, der holder foran kontorbarakken ved Rejsby Sluse.

I 1923 – 25 var det meget sjældent, der var nogen, der havde bil. De fleste mennesker gik eller cyklede. Nogle kørte med hestevogn.

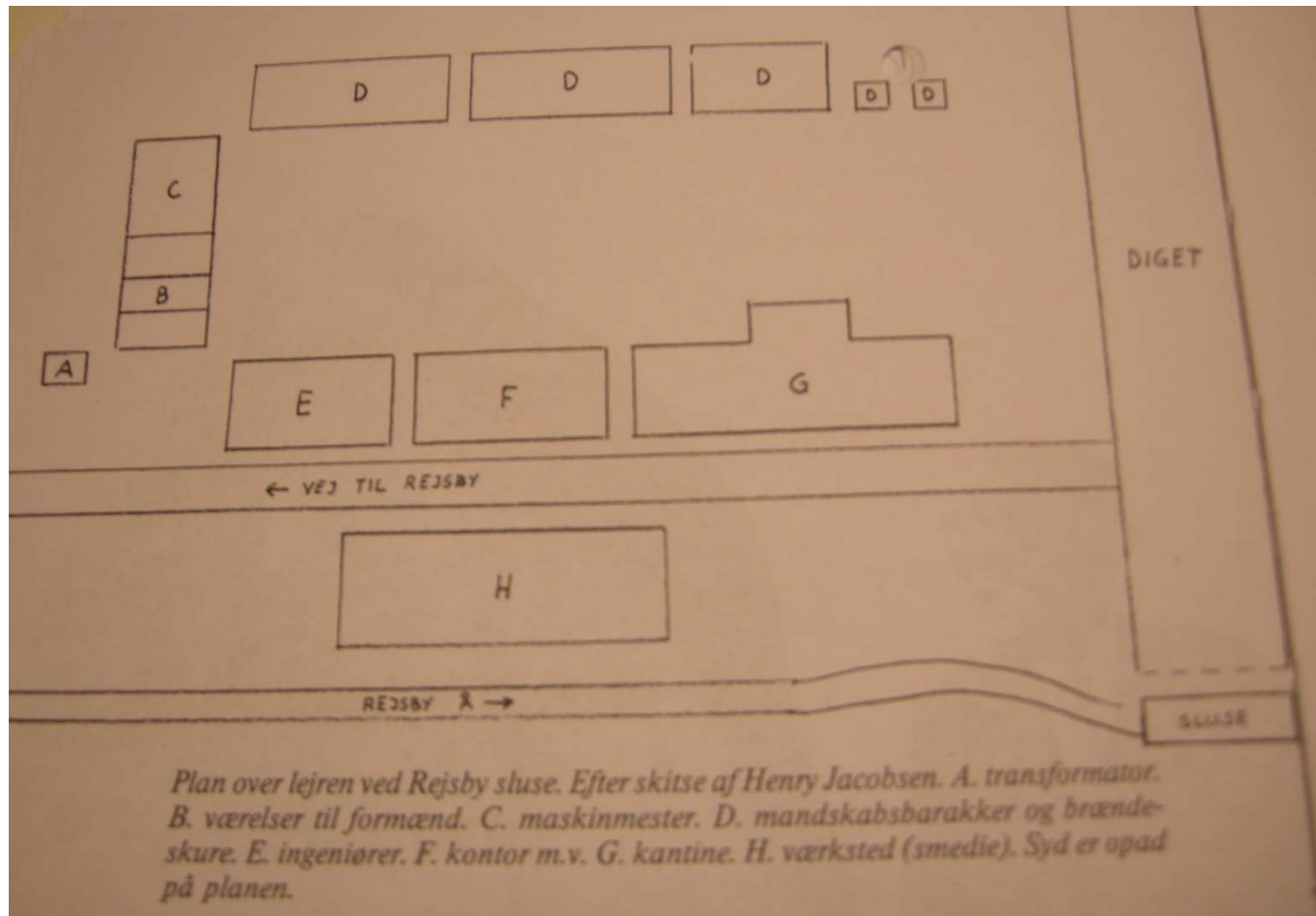
Prøv at se de små skorstene på kontorbarakken. Det fortæller, at der blev varmet op med brændeovn.

Side 6

Nogle boede i små børstehytter som du ser herover.

Andre boede i større mandskabsbarakker, hvor der var plads til 70 mand.

Her kan du se en tegning af hvordan lejren ved Rejsby Sluse var indrettet.

A: Transformatoren - B: Værelser til formænd – C: Maskinmesteren

D: Mandskabsbarakker, hvor der kunne bo 70 mand og brændeskure

E: Ingeniører – F: Kontor – G: Kantine – H: Smedje

Når børsterne og håndværkerne skulle have noget at spise, kunne de gå ind i kantinen ved Rejsby diget. Her på billedet kan du se nogle af dem, der arbejdede i kantinen. Kan du se, at de har to hunde og en hest?

Hvad tror du de spiste? Jeg ved, der var nogle, der var rigtig glade for frikadeller!

Ved Høgsbro var der et marketenderi, hvor tre piger og et bestyrerpar var ansat. Her kunne man købe mad og øl.

Fem dige arbejdere ved tipvognene. De der arbejdede ved Rejsby diget var i alderen 18 – 63 år.

En stor del af arbejdet foregik med skovl og trillebør.

Ved Ribe digets opførelse i 1911 – 1914, ved man ikke præcist, hvad lønnen var.

Ved Rejsby digets opførelse i 1923 – 25 var lønnen for dem, der arbejdede med jord og klæg, 92 øre i timen, hvilket var godt dengang.

Et sjak arbejder med at lægge græstørv på diget.

Side 13

Dem, der arbejdede med græstørv var akkordlønnede. De fik 4 øre pr. kvadratmeter.
Var de flittige, kunne de holde en ugeløn på 100 kr., når kost og logi til 24 kr. var betalt.

Arbejdsugen var ca. 50 timer om ugen.

Ved Rejsby diget arbejdede 300 mand i hold af tre langs diget.

Der arbejdes ved tipvogne lokomotivet og den dampdrevne kran.

Her afglattes digets bagskråning. Bag ved mændene kan du se den damp drevne kran, der kører på bærmevejen.

Når jorden var lagt og diget var formet, skulle der graves klæg og lægges på diget.

De lagde 50 cm på diget inden græstørven kom på.

Her er et billede fra en af klæggravene. Har du set, at hestene står klar til at trække vognene?

Forskråningen til venstre beklædes med græstørv. Til højre kan du se fydgraven.

Har du lagt mærke til hvordan trillebøren så ud?

Har du også tænkt på, at børsterne altid har det samme tøj på? De havde ikke andet tøj end det, de gik og stod i.

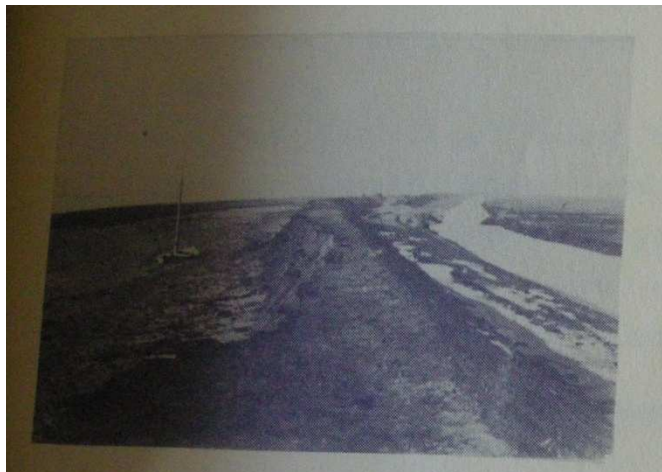
Selv om børsterne arbejdede meget, var der også tid til at holde en pause.

Når de havde fri og fået deres løn, kunne det være de drak øl eller snaps og dansede på bordene.

Nogle sang: "Her er liv og glade dage, her går solen aldrig ned"

Børsterne sang også andre sange. Se bag i hæftet her.

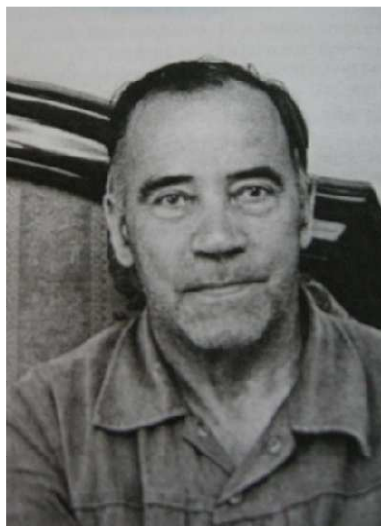

Da Ribe diget blev opført, kom der en stormflod
d. 6. november 1911. Meget af det arbejde der var lavet, gik
fuldstændig i stykker. Se billedet her til venstre. Heldigvis var der
ingen af arbejderne, der døde.

Da Rejsby diget blev opført, kom der igen stormflod – d. 30. august 1923.

Det var om sommeren – så dyrene gik stadig og græssede på markerne. Børsterne og håndværkerne gik og arbejdede, da stormen kom. Stormfloden var så kraftig, at kantinebygningen, barakkerne og kontorerne skyllede væk. 19 mand døde. Den eneste, der overlevede på diget var Christian Larsen, der dengang var 21 år. Han gravede et hul i diget og sad der hele natten til, der tidligt næste morgen kom en båd sejlende ud og hentede ham. Efter stormfloden byggede man nye barakker på et sikkert sted, på bakken ved Hviding kirke.

Christian Larsen

Foto: 1973

Rejsby by, helt omgivet
af vand dagen efter
Stormfloden.

Ribe diget og Rejsby diget blev heldigvis færdigbygget. Ved Rejsby blev der rejst en mindesten for de mennesker, der døde i stormfloden i 1923.

I maj 1927 kom Kong Christian d. X på besøg på Rejsby diget. Kongen sagde ja til at vi må kalde diget for Kong Christian d. X's dige.

I dag ligger digerne ved Digehtten og beskytter os mod havet.

Søndre fløjdige kan du se, når du kikker ud af vinduerne i Digehtten.

Går du op på Søndre fløjdige og ud mod havet ligger Rejsby diget på din venstre hånd og Ribe diget på din højre hånd.

Når du går eller løber på digerne, ved du nu hvem, der byggede digerne.

Leg:

Konkurrence:

Lad børnene gå sammen to og to.

Den ene er en af børsterne, der skal køre muld til diget.

Den anden er trillebøren. Den, der er trillebøren går på hænder, og holdes oppe i anklerne af den der er børsten.

1. Runde: Lad børsterne køre deres trillebørere så hurtigt som muligt hen til det sted I har valgt diget skal bygges. Hvem kommer først?
2. Runde: Børsterne skal nu samarbejde og skal køre trillebøren stille og roligt frem, men i kolonner, så jorden til diget bliver lagt på i ens mængde.
3. Runde: børsterne kører trillebørerne hen til klægvognene. Klægvognen trækkes af heste. Byt nu roller så de, der før var trillebør nu er den, der er kusk og lade den, der før var en af børsterne nu være hest. Benyt evt. et reb, der forbinder kusk og heste. Rebet bindes om hestens maver, så er der ingen, der kommer til skade. Vælg, hvor mange heste der skal være i et spand. Kuskens opgave er nu at føre hestene med vognene hen til spandkædemaskinen og få mere klæg med tilbage.
4. Legen kan nu gentages, hvor rollerne fra 1. – 2. og 3. runde byttes.

Pædagogiske læreplaner:

I den ovenstående leg, side 23, tilbydes børnene aktiviteter, der udvikler og giver viden om:

Sociale kompetencer, alsidig personlig udvikling, kulturelle udtryksformer og værdier, sprog, krop og bevægelse, natur og naturfænomener.

Leg:

Lav et dige eksperimentarium.

Opgave:

Byg et dige sammen med dine kammerater.

I skal blive enige om:

Hvor er havet?

Hvor er marsken?

Hvor stor skal digekronen være?

Hvor stejlt skal diget være?

Skal der være en bæremevej?

Hvorfra tager I fyldet til diget?

Bliver hullet I graver en digesø? - eller en fyldgrav?

Når I har bygget diget:

Hent vand ved den udendørs vandhane i en spand.

I skal nu prøve at lave ebbe – flod – stormflod

Hvad sker der?

Byg nu et nyt dige ud fra det I har lært, da I byggede det første dige.

Gå evt. op på Søndre fløjdige, Ribe diget eller Rejsby diget og se hvordan de er bygget.

Sammenlign med jeres eget dige.

Pædagogiske læreplaner: I den ovenstående leg, side 24, tilbydes børnene aktiviteter, der udvikler og giver viden om: Sociale kompetencer, alsidig personlig udvikling, sprog, krop og bevægelse, natur og naturfænomener.

Sang:

Børsternes sang:

Blev sunget ved arbejdet på digerne og ved kammerslusen:

”Hej op og i

En fald i væk

Vi hiver alle mand

så har vi en i land.”

Pædagogiske læreplaner:

I den ovenstående sang side 25, der kan anvendes i leg tilbydes børnene aktiviteter, der udvikler og giver viden om:
Alsidig personlig udvikling, kulturelle udtryksformer og værdier og sprog.

Sang:

Sang til ære for Søren Brorson*

"I gamle Ribe by,
Hvor gåsen gik så bly
Så tit i engene
Og så på blomsterne,
Der går hans navn endnu
Med birkelyst i blu
Han sagde:
Det næste hav bli' Ribes grav
Og han tog fat med største energi
For diget sat med Kammersluse i."

Kammerslusen december 2010.

*"En sang ved en af de berømte januar møder i Esbjerg. En eller anden poet har skrevet det om Søren Brorson. Han var Ribe kredsens folketingsmand dengang. Han var fortaler for at diget skulle bygges. Han havde Vesterhavets skade på hans egen krop. For når der var stormflod, gik det altid ud over hans gård. Det gik ud over det hele fra Darum til Tønder. Det begyndte ikke med ham, men det gik godt, da vi fik en mand her fra egnen, der vidste hvad det betød for bønderne, når der var stormflod. Så gav det genlyd i Folketinget og så kom der gang i det." Citat fra "Da diget blev bygget".

Pædagogiske læreplaner:

I den ovenstående sang side 27, der kan anvendes i leg tilbydes børnene aktiviteter, der udvikler og giver viden om:
Sociale kompetencer, alsidig personlig udvikling, kulturelle udtryksformer og værdier, sprog og natur og naturfænomener.

Tak for gode og lærerige samtaler med:

Leder af Vadehavscenteret, naturvejleder og agronom, Klaus Melbye

Digeformand: Hans Tobiasen

Samt Peter Billund, fra Lokalhistorisk Arkiv Vester Vedsted, der sammen med de øvrige på arkivet fandt fotos frem fra Ribe digets opførelse samt radio udsendelsen fra 1978: "Da diget blev bygget",

Litteraturliste: "Digeoversigt, Syd- og Sønderjylland", Kystdirektoratet, 1997. Holger Toksvigs, Kystdirektoratet samtale pr. tlf. og tilsendt nyeste dige oversigt.

Ekskursion ved Kammerslusen: Udgivet af Amtscentralen for undervisningsmaterialer Ribe afdelingen 1984. Tekst og foto: Hrolf Thorulf (Ribe Amts museumspædagoger).

"Og havet kom" af H. E. Sørensen

Tekst og layout: Dorit Iversen, Naturkonsulent, Dagtilbud, Esbjerg kommune.

En opgave på naturvejlederuddannelsen. Hold 23. 2010 / 2011